

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ

Володимир ПОЛІЩУК

ЛІТЕРАТУРНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЧЕРКАЩИНИ (ПОДАЧА 15-А)

Павленко Анатолій Олександрович (1.11.1942, с. Головківка Чигиринського р-ну) – прозаїк. Закінчив середню школу в рідному селі (1959), але через релігійні переконання атестат зрілості не одержав. Працював у колгоспі. 1962-67 рр. – студент ф-ту іноземних мов Львівського держ. ун-ту, вчителював, викладав французьку та німецьку мови. У 1968-71 р.р. – військовий перекладач за кордоном. У 1988-98 рр. – працював у Черкаському технологічному ін-ті, нині – працівник Черкаського ТОВ «Світ ласощів». П. – автор книги прози «Коханому – щоб пам'ятав...», до якої ввійшли дві повісті – однойменна та «Поетичний ноктюрн» Павла Хомича». У творах порушується тема людських стосунків, їх моральності, відповідальності однієї людини за долю іншої, тема кохання, вірності і зради, жорстокості і милосердя. Художній рівень текстів посередній, домінує сюжетність, описовість, помітні стилістичні невірності. У творах П. – «теперішній» час, своєрідний епіцентр подій – Черкащина. У повісті «Коханому – щоб пам'ятав...» активно використана епістолярна форма наративу.

Тв.: Павленко А. Коханому – щоб пам'ятав... – Черкаси, 2002. – 244 с.

Літ.: Кузик Б, Білошанка В. Головківка – серце Холодного Яру. – Чигирин, 2004.

Павленко Леся Степанівна (27.04.1987, с. Юрківка Уманського р-ну) – поетеса, літературознавець. Походить із освітянсько-літерат. родини С. та О. Павленків, сестра М. Павленко. Закін. Бабанську СШ Уман. р-ну (2003), ф-т гуманітарних наук Нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія» (2009), аспірантуру в цьому ж виші. Канд. філол. наук. Прац. зав. відділом докторантури й аспірантури в НУКМА. Літ. становленню П. посприяли батьки. Творити почала з почат. класів, публікув. вірші у 2001 («Уманська зоря», «Новачок», журн. «Однокласник»). Переможець обл. літ. конкурсу 2001, ряду інш. конкурсів. Дипломант Всеукр. конкурсу «Гранослов» 2004. П. – авторка зб. поезій «Ув'язнені дощі» (2004), публікацій у періодиці. Поезії П. – переваж. ліричні мініатюри, римовані й неримов., багаті кольористикою, інколи – діалогічні, розмаїтої ритмомелодики. «Ще і ще з естетичним задоволенням міг би виписувати... таку природну і водночас вишукану метафорику, а в той же час думаю про душу, яка тримала перо і виводила на білому просторі паперу своє відчуття світу, дивовижного в своїх кольорах, у неповторній динаміці, в контрастах дня і ночі...» (Л. Сенік). П. – лауреат Міжнар. літ. премії ім. Б. Н. Лепкого (2005), Всеукр. конкурсу сучас. новели ім. В. Підмогильного (2006) – за прозові мініатюри.

Тв.: Павленко Л. Ув'язнені дощі. – Львів, 2005.

Літ.: Сенік Л. Звільнення Словом, або Пошук спорідненої душі (передм.)/Павленко Л. Ув'язнені дощі. – с. 3 – 8.

Павленко Марина Степанівна (30.03.1973, с. Старичі Яворівського р-ну Львів. обл.) – укр. поетеса, прозаїк, драматург, педагог-літературознавець, художниця. Народилася в освітянсько-літературній родині С. та О. Павленків, вихідців із Черкащини. Сестра Л. С. Павленко. У 1975 із батьками поверн. на Черкащину. Середню освіту здобувала в Юрківській та Бабанській ЗОШ Уман. р-ну (1991). Вищу пед. освіту 1996 здобула в Уман. педін-ті (теп. – ун-ті) ім. П. Тичини. У 1995 – 2000 П. працюв. вчителькою почат. класів Уман. місь-

кої гімназії, з 2000 – на каф. української л-ри та українознавства Уман. педун-ту ім. П. Тичини. Канд. пед. наук, доцент, керує літ. студією ім. М. Бажана.

Перші літ. спроби – під впливом батька зі шкільн. років. Друкується з 1990. П. – переможниця низки літ. конкурсів україн. та міжнар. рівня, зокр. «Гранослов» (1996, 2002, Київ), «Привітання життя» (Львів, 1996), конкурсу Укр. бібліотеки у Філадельфії (США, 1998), «Смолоскип» (Київ, 2000 – 2002), «Коронація слова» (Київ, 2004), Світової федерації укр. жіноч. організацій (Канада, 2005), Всеукр. конкурсу сучас. новели ім. Вал. Підмогильного (2006), конкурсу «Портал» (2006), міжнар. конкурсу ім. Б.-Н. Лепкого (Львів – Париж – Цвікау, 2007), конк. творів для дітей «Золотий лелека» (2008) та ін. (усього – понад 20 конкурсів, у т.ч. конкурсів радіоп'ес).

Як науковець П. є авторкою метод. рекомендац. «У країні Лісових Дзвіночків» (2002), монографії «Тичининська формула українського патріотизму» (2002) («Відчуваєш у книжці постійну присутність авторки, її небайдужість до предмета дослідження, гостру особисту зацікавленість у встановленні істини, у руйнуванні старих штампів, та й нових, що постають на їхньому місці, – не менш плоских і поверхневих» – М. Коцюбинська), численних статей у періодиці. Уклала нові, незаідеологіз. спогади про П. Тичину – «З любов'ю і болем» (2005). Укладач і ред. довідника-антології «Письменники Уманщини» (2011).

П. – авторка зб. поезій «Бузкові зошити» (1997), «Чар-папороть» (2002), «Душа осики» (2006), численних поетич. добірок у журн. і газет. періодиці. Для поезії П. органічно властиві класична верифікація та вільні форми (сонети, ронделі, катрени, балади, білі вірші, верлібри), вірші у збірках сформов. переважно за тематич. циклами, окремі з яких напис. під враженням поїздок чи перебувань в інших місцях («Кримське літо», «Чар-папороть», «Софіївські сонети»; «Безладні ронделі», «Аксельратка-осінь», «Люди-квіти», «Чорнобиль і чорнобривець» та ін.). Незрідка П. звертається до ліро-епічн. або драматизованих форм: «У храмі дня»,

«Курортний роман», «Казка старої липи», «Євген Плужник в Умані» та ін. Лірична героїня поезій П. часто й вельми сміливо означає своє «Я» («Щоденник душі», «Парашутик надії» тощо). «Своє нелукаве, ніжно-трепетне ставлення до природного балансу буття авторка, зокрема, виявляє в мікропоемі «Щоденник душі», де на кін поетичного дійства виводить зелений кленовий листок, який мріє, попри всі цивілізаційні катаклізми, «Залишити свій відбиток/на скелі прийдешнього...», «Але найсильніша поетеса, як на мене, в метафориці, де найбільше виявляються риси її творчої своєрідності» (О. Логвиненко). Для поезії П. властиве вдумування в артефакти історичного минулого, звернення до знаних постатей («Леся Українка в Ялті», «Адамові Міцкевичу», «Франкова Криворівня» і т.д.), особливо помітна залюбленість в Умань, Софіївку («Софіївські сонети» тощо), своєрідне поетичне казкотворення.

У прозописі перу П. належить збірка «дорослих» оповідань «Як дожити до ста» (2004), роман «Санта Лучія в кирзових чоботях» (2010, за Ю. Мушкетиком, – «світлий роман про чорне життя»). «Марина Павленко – вже як прозаїк, – виписує надзвичайно цікаву, талановиту, потужну, унікальну сторінку в палітру сучасного українського літературотворення» (В. Медвідь). П. плідно творить прозу для дітей і підлітків, вона – авторка книжки казок «Півтора бажання (Казки старої Ялосоветиної скрині)» (2001, 2007), повістей-казок «Домовичок із палітрою» (2004, 2007), «Домовичок повертається» (2007), повісті «Миколчині історії» (2008), «Чи шкідливо ходити покрівлями гаражів», а також циклу романів для підлітків «Русалонька із 7 – В, або Прокляття роду Кулаківських» (2005), «Русалонька із 7 – В та Загублений у часі» (2007), «Русалонька із 7 – В проти Русалоньки із Білокрилівського лісу» (2008), «Русалонька із 7 – В в тенетах лабіринту» (2011), «Русалонька із 7 – В плюс дружня морська історія» (2013), – творів, які включ. до шкільної програми. Сюжетні пригодництво, казковість, фантастика, містика романів почерпнуті авторкою переважно з уманського довкілля, під її

пером «переплавлені» в добротворення та інші людські позитиви, звісно, в розумінні підлітків. У серії «Життя видатних дітей» П. написала книжку «Марина Паленко про Павла Тичину, Надію Суровцову, Василя Симоненка, Василя Стуса, Ірину Жиленко» (2009), в якій на основі творів, спогадів і документів інтерпретувала історії дитинства відомих особистостей. Прозові твори чи фрагменти опубліков. у журн. України й зарубіжжя, зокр. в журн. «Київ», «Дзвін», «Березіль», «Холодний Яр» та ін. П. – одна з авторів всеукр. дитячих видань «Ангелятко» та «Ангеляткова наука». П. виступає і як художниця, ілюстраторка власних книжок. «В особі Марини Павленко маємо не просто прекрасну молоду письменницю, а й багатогранну, цілісну особистість – напрочуд глибоку, багату духовно, скромну й порядну. Схожу на чарівницю, яка слово може перетворити на диво, а книжку – на свято душі. Та й літературна доля, либонь, прихильна до Марини. Напевно, й вона підгледіла в ній яскравий талант, помножений на шалену працьовитість» (Г. Кирпа). П. – лауреат літ. премій «Благовість», ім. М. Чабанівського, укр.-нім. премії ім. О. Гончара, премії Фонду Воляників-Швабінських, ім. Лариси Шахової, журналу «Березіль». Член НСПУ.

Тв.: Павленко М. Бузкові зошити. – К., 1997; Чар-папороть. – Львів, 2002; Душа осики. – Ч-си, 2006; Домовичок з палітрою. – К., 2001; Домовичок повертається. – К., 2007; Миколчині історії. – К., 2008; Русалонька із 7 – В, або Прокляття роду Кулаківських. – Вінниця, 2005; Санта Луція в кирзових чоботях. – Умань, 2010; «Життя видатних дітей. Марина Павленко про...». – К., 2010; Тичинська формула українського патріотизму. Монограф. – Умань, 2002.

Літ.: Коцюбинська М. Формула – без математичної однозначності // Літ. Україна. – 2003. – 20 березня; Логвиненко О. Бракує монети сонця... // Літ. Україна. – 2003. – 22 травня; Озінний О. Жар молодого серця // Літ. Україна. – 2007. – 19 липня; Забудський І. Маринине займище // Дзвін. – 2008. – №2; Кравець А. Американський «Гаррі Поттер» тьмяніє перед «Русалонькою» з Умані // Прес-Центр. – 2009. – 21 жовтня; Кирпа Г. Відчинімо

серце казці. Розмова з Мариною Павленко // «Слово Просвіти». – 2010. – 4 – 10 листоп. Павленко М. «... круг себе я галактики відкрила». Бібліогр. довідник. – Ч-си, 2011; Письменники Уманщини. Довідник-антологія... – Укл. і ред. М. Павленко. – Умань, 2011.

Павленко Ольга Петрівна (21.07.1949, с. Сілець Кам'янсько-Бузького р-ну Львів. обл.) – поетеса, прозаїк, педагог-філолог. Походить із родини вчителів Уманської округи, які після закінч. Уман. пед. технікуму за направл. працюв. на Львівщині. Батька П. репресували каральні радян. органи, Ольга з матір'ю поверн. в с. Княжа Криниця, де навч. у 8-річ., а потім у США в Монастирищі. Дружина С. О. Павленка, мати М. і Л. Павленків. Закін. 1970 філолог. ф-т (укр. відділення) Черкас педін-ту, за направл. прац. на Львівщині, звідки 1974 поверн. з сім'єю на Уманщину. Прац. вчителем у с. Юрківка, згодом – у с. Бабанка Уман. р-ну.

Літ. творчістю захопилась із молодих літ, друкується зі студент. років. П. пише вірші, прозу, гуморески, сценарії, які публ. у всеукр., обл. і район. періодиці (журн. «Українська мова і література в школі», «Дивослово», «Барвінок», «Холодний Яр» та ін., газ. «Літературна Україна», «Сільська школа», «Уманська зоря» тощо). Авторка книжок «Абетка-ярмарок» (1998, 2008), «Мальви на причілку» (2007, – поезія, проза, гуморески, пісні), «Казкогості з високості» (2009, сценарії свят), «Філологічний калейдоскоп» (2010, у співавт.), публікацій у періодиці. Значна частина поетич. і прозов. доробку П. позначена «педагогічними нотками» чи має «педагогічне походження». Майже всуціль домінує класична верифікація, строфіка й ритміка віршів розмаїта. У прозі П. віддає перевагу малим формам (новела, оповідання, шкіц, бувальщина), окремі прозові твори драматизовано. Сценарні тексти П. значною мірою будуються на літ. матеріалі. Створила музику до низки власних віршів. П. – переможниця Міжнар. літ. конкурсу в Торонто (Канада, 1996), літ. конкурсу ім. Володимира Кобилянського за кращий твір для дітей (1998). Член НСПУ.

Тв.: Павленко О. Абетка-ярмарок. – К., 1998; Мальви на причілку. – Ч-си, 2007; Казкогості з високості. – Тернопіль, 2009.

Літ.: Письменники Уманщини (Довідник-антологія). – Укл. М. Павленко. – Умань, 2011; Павленко М. Місяць у жмені; або Навперейми пурпуровим вітрилам (передм.)//Павленко О. Мальви на причілку. – с. 3 – 12; Козицька В. Талант, настояний на совісті//Уманська зоря. – 2008. – 21 травня.

Павленко Петро Андрійович (29.06/11.07.1899, Петербург – 16.06.1951, Москва, РФ) – рос. письменник. Закін. Тифліс. реальне училище (1917), вчився в Бакин. політехнікумі. Учасник громад. війни. Працюв. на Закавказзі, торпредом у Туреччині. Учасник Другої світ. війни. У л-рі виступав як прозаїк. П. – автор повістей «Пустыня» (1931), «Баррикады» (1932), роману «На Востоке» (1936-37), числен. нарисів, оповідань, у т.ч. на укр. тематику. З 1945 мешкав у Криму. Написав роман «Счастье» (1947, Сталін. премія 1948), де віддав данину й культу особи Сталіна. Ці ж риси властиві кіносценаріям П., напис. «на замовлення», – «Клятва» (1946) і «Падение Берлина» (1949), кожен із яких відзнач. Сталін. премією. Напис. інші твори. Серед перекладачів творів П. укр. мовою – уродж. Тальнівщини Степан Ковганюк.

Тв.: Павленко П. Собр. соч. – Т.1-6. – М., 1953-55.

Літ.: Краткая лит. энциклопедия. – Т.5. – К., 1968.

Павленко Степан Онисимович (12.03.1949, с. Легедзине Тальнівського р-ну – 26.09.2003, с. Бабанка Уманського р-ну) – педагог, письменник. Чоловік О. Павленко, батько М. і Л. Павленків. Походив із селянської родини. Навчався в Легедзин. 8-річці, середню освіту здобув у Тальнівській СШ. Закін. філологію (укр. відділен.) Черкаського педін-ту (1970), за направл. прац. учителем у с. Яворів на Львівщині, а згодом – у с. Старичі Яворів. р-ну. З 1975 поверн. на Уманщину, вчителював у с. Юрківка, згодом – у с. Тернівка Бершадського р-ну Вінниц. обл. З 1988 – в с. Бабанка Уман. р-ну. Мав звання «старший учитель»

і вищу вчит. категорію. Захоплення л-рою – з дитячих літ, друкув. зі шкільних років. П. – автор численних методичних, літературозн., публіцист. студій, поезій, байок, прикладів, нарисів, які публік. у літ. і фахових часописах («Дніпро», «Українська мова і література в школі», «Дивослово», «Барвінок», «Кальміус», «Холодний Яр», «Літературна Україна», «Освіта України» та ін.). Своєрідною педагогічн. енциклопедією є його мініатюри «Педрада на перерві». Виразною ознакою студій П. є оригінальний, новаторський (інколи – парадоксальний) погляд на осмислюв. проблему. Як педагог і наставник П. «умів захоплювати, умів захоплюватися, умів окрилювати... Степан Онисимович був Паном Емоції. Емоції для нього були реальними, важливими і значущими. Він узагалі був людиною з очевидною перевагою духовного над матеріальним.» (Н. Зарудняк). П. – автор книжки поезії, прози, сатири й перекладів «Вічність така коротка» (2004), збірки мовних цікавинок «Філологічний калейдоскоп» (2010, у співавт. з О. Павленко). Писав вірші для дітей (цикл «Видючий пальчик»), філологічно цікаві поезії, мікробайки, епітафії, пародії, «вільні приспівки»; здійснив низку перекладів і переспівів із Г. Гейне. Частиною літ. спадщини П. можна вважати його численні листи, в т.ч. листув. із письменниками А. Чужим (Сторожуком), О. Де (Борчуком) та ін.

Тв.: Павленко С. Вічність така коротка. – Умань, 2004; Степан Павленко: «З дітьми мені гарно й щасливо, тільки ж щастя яке трудне»/Дивослово. – 2004. – №2 (із листів С. Павленка).

Літ.: Письменники Уманщини (Довідник-антологія). – Укл. М. Павленко. – Умань, 2011; Павленко М. Підкова на щастя (передм.); Зарудняк Н... А яблунька зосталася живою (післямова) /Степан Павленко. Вічність така коротка. – Умань, 2011; Поліщук В. Дві сумні п'ятірки... /Про класиків, неокласиків і сучасників. – Ч-си, 2007; Козицька В. Степан Павленко – Людина. Вчитель. Поет/Уманська зоря. – 2004. – липень.

Павличко Дмитро Васильович (28.09.1929, с. Стопчатів, теп. Косівського р-ну Івано-Франк. обл.) – укр. поет, літературознавець, перекладач, публіцист, держ. діяч і дипломат, Герой України (2000). Нар. у селян. родині. Навч. у польськомов. школі в Яблуніві, Коломийській гімназії, Яблунів. СШ. У 1945 кілька місяців перебував в УПА. Закін. 1953 Львів. ун-т., філфак. Був зав. відділом поезії журн. «Жовтень» (теп. – «Дзвін»), після переїзду до Києва – в секретаріаті СПУ, 1964 – 66 – сценарист кіностудії ім. О. Довженка. 1966 – 68 – секретар правління СПУ, у 1971 – 78 – голов. ред. журн. «Всесвіт», у 1986 – 88 – секретар правл. СПУ та СП СРСР. Народний депутат Верх. Ради СРСР (1989-91), із 1992 – Верх. Ради України кількох скликань. Один із засновників Народного Руху України, перший голова Т-ва укр. мови ім. Т. Г. Шевченка (1989), голова Укр. Всесвіт. Координац. Ради (з 2006), Надзвич. і Повноваж. посол України у Словаччині (1995 – 98), Польщі (1999 – 2002). П. – автор зб. поезій «Любов і ненависть» (1953), «Моя земля» (1955), «Чорна нитка» (1958), «Правда кличе» (1958 – весь тираж знищено за вказ. компарт. органів), «Пальмова віть» (1962), «Пелюстки і леза» (1964), «Гранослов» (1968), «Сонети подільської осені» (1973), «Таємниця твого обличчя», «Сонети» (1978), «Спіраль» (1984), «Поеми і притчі» (1986), «Покаянні псалми» (1994), «Рубаї» (1987), «За нас» (1995, 2004), «Ностальгія» (1998), «Засвідчую життя» (2000), «Три строфи» (2007), «Потоп» (2010) та ін. Окр. книжками вийшли літературозн. праці П.: «Магістралями слова» (1977), «Над глибинами» (1978), «Біля мужнього світла» (1988), «Літературознавство. Критика» (у 2 т., 2007), зокр. П. – автор передмов до книг уродженців Черкащини О. Гриценка, С. Жолоб та ін. П. – один із найплідніш. перекладачів, перекладає з англ., іспан., італ., франц., португал., багатьох слов'ян. мов, у т. ч. твори Бодлера, Гвездослава, Камоенса, Данте, Петрарки, Гарсія Лорки, Ібсена, Рільке, Ронсара, Івашкевича, Незвала та ін. Уклав антології «Світовий сонет» (1983), «Антологія словацької поезії ХХ ст. (1997),

«50 польських поетів» (2000), Емоційно-експресивна поезія П. різногранна жанрово, розмаїта тематично, наскрізь україноцентрична й гуманістична, незрідка політично мотивована. На слова П. створено багато пісень («Два кольори» та ін.).

Життя і творчість П. тісно пов'яз. із Черкащиною, передовсім шевченківською тематикою, часто бував у Каневі, на Звенигородщині, в Чигирині, Черкасах. З пієтетом згадує першу свою вчительку – Анастасію Корсунівську, уродженку Чигирини. Т. Шевченкові П. присвятив ряд поетич. творів: «Поет не вмирає», «На відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в селі Лозівці», «Молитва», «Низькопоклонник», «Земле Шевченкова, земле Франкова», «Шевченкова верба», «Тарасе! Правдо вогнелика!», «Співали «Заповіт», «Напис на камені» та ін., із яких постає образ безсмертного поета, гідного молитви. У співавт. з В. Денисенком П. написав сценарій кінофільму «Сон» (1964) про дитячі та юнацькі роки поета. Завдяки клопотанням П. 2002 пам'ятник Шевченку постав у Варшаві (2002). Не раз відвідував Тарасову могилу, в один із приїздів зауважив: «У Каневі я вчусь любити Україну». У 1993 – 94 балотувався в нар. депутати від Чигиринщини та Кам'янщини, побував у багатьох селах, враження відтворив у віршах збірки «Три строфи» (2007): «Кам'янка», «Суботів», «Боровиця», «Мельники», «Медведівка», «Худоліївка», в яких аналітично-критично осмислив суспільне буття людей на селі. Чигиринщина й надалі лишається під увагою поета (вірші «Нема вже Леніна в Чигирині», «Богданова нагайка», «Душа Батурина й Чигирини» та ін.). Образ «полковника уманського» Івана Ганжі відтворено в поемі «Іван Ганжа» (2010), у Каневі П. написав вірш-присвяту «Жінкам Черкащини». П. – лауреат Держ. премії України ім. Т. Г. Шевченка (1977), кавалер ряду державних нагород. Член НСПУ.

Тв.: Павличко Д. Вибрані твори. – У 2 т. – К., 1979; Поеми та притчі. – К., 1986; За нас. – К., 2004; Три строфи. – К., 2007; Потоп. – К., 2010; Вірші з Майдану. – К., 2014; Літературознавство. Критика. – К., 2007.

Літ.: Шевченківська енциклопедія. – т. 4., 2013; Сліпушко О. Код поезії Дмитра Павличка//Літ. Україна. – 2009. – 1 жовтня; Поліщук В. Три строфи про Черкащину//Прес-Центр. – 2007. – 29 серпня; Лазоренко С. Дмитро Павличко і Черкащина//Нова Доба. – 2013. – грудня.

Павловська (Войнова-Павловська) Ольга Петрівна (9.06.1939, с. Лебединське Андрушівського р-ну Житомир. обл. – 14.12.2002, Черкаси) – укр. співачка, нар. артистка України (1977). Походила з селянської родини. Середню освіту здобула в рідному краю. Трудову діяльн. розпоч. артисткою ансамблю «Льонок» Житомир. обл. філармонії. З 1965 – солістка Черкас. народ. хору. Перша і непереверш. виконавиця пісні-реквієму «Степом, степом» (сл. М. Негода, муз. А. Пашкевича), ряду інш. популяр. нар. пісень. Із 1993 П. працює в ансамблі «Росава» Черкас. обл. філармонії. Мала держав. нагороди. П. присвятив низку поезій М. Негода, про неї йдеться в есеїст. повісті Я. Гояна «Мамина вишня», в інш. літ. творах.

Літ.: Ольга Павловська: пісня, що стала долею //Шевченків край – наша батьківщина (тематич. випуск). – 2003. – № 4 (грудень).

Павлюк – див.: Бут Павло Михнович

Падалиця Тадеуш (справж. Фіш Зенон-Леонард) (10.07.1820, с. Ключки, теп. Могильов. обл., Білорусь – 1870, м. Сміла) – польський письмен. і публіцист, мандрівник. Із дитячих років мешкав в Україні. Отримав домаш. освіту. Один із найкращих польських публіцистів середини ХІХ ст. Писав для популярних тоді польських часописів, тижневиків. Автор 2-томного видан. «Оповідання і пейзажі: начерки мандрівок Україною» (Вільно, 1856), прозових творів, зокр. «Українських повістей» (Варшава, 1898). Обстоював думку про культуртрегерську роль польс. шляхти в Україні. Серед оповідань і нарисів П. особливо цікавий нарис про Чигирин

і Черкаси, в якому відображ. не тільки істор. відомості про ці міста, а й відбиті живі враження автора: «Тепер це два непримітні містечка, глухі, тихі, забуті і, додам, дуже прозаїчні. Усе ж кожен, хто більш-менш обізнаний у нашій історії, часто стикався з цими назвами і мав їх запам'ятати з багатьох епізодів татарських і козацьких війн, які кров'ю записані на кількох десятках сторінок». Історію Черкас П. вваж. менш драматичною за історію Чигирин. П. знав творч. Т. Шевченка, називав його «диким талантом» і самородком, але вважав, що Шевченко не зміг у своїй творчості піднятися над інстинктами і приземленими думками народних мас. П. не сприйняв Шевченкових творів істор. тематики, а «Гайдамаки» оцінив тенденційно. Водночас творч. Шевченка мала вплив на творч. П., зокр. на твір «Тарасова ніч: повість із історії України 1624 р.» (1841). Окремі твори П. проілюстрував польськ. художник Костянтин Пжишиховський (1836/38–1917), уродж. с. Баландине, теп. Кам'янського р-ну.

Літ.: Шевченківська енциклопедія. – Т.6. – К., 2015; Степанов М. «Край, який захоплює» //Прес-Центр. – 2009. – 16 вересня.

Падалка Іван Іванович (15/27.11.1894, с. Жорнокльови, теп. Драбівського р-ну – 13.07.1937, Київ) – художник-«бойчукіст», книжковий графік. Народився в селянській сім'ї. Учився у 2-класному училищі с. Нехайки (теп. Драбів. р-н), в худож.-промисл. школі ім. М.В. Гоголя в Миргороді, звідки був виключ. 1912 за громад-політ. діяльність. Працював у Полтав. етногр. музеї, вчився в Київ. худож. училищі, де захопився графікою, малював ілюстр. до дитяч. книжок (закін. 1917). Того ж року вступ. до Укр. академії мистецтв і працював у худож. майстернях, де познайом. з М. Бойчуком. Після закін. академії виконував творчі роботи в Миргороді, Межигір'ї, з 1925 – в Харків. худож. технікумі, де П. працював до 1934. У 1934-36 – професор живопису в Київ. худож. ін-ті. Входив до Асоц. револ. мист-ва України (АРМУ), був одним із основополож. і творців нового пла-

кату, написав ряд талановитих полотен, зокр. і портрети письм. Г. Сковороди, Вал. Поліщука, П. Панча. П. багато працював у жанрі книжк. графіки, зокр. ілюстрував «Слово о полку Ігоревім», «Енеїду» І. Котляревського, «Кобзар» Т. Шевченка, твори О. Копиленка, К. Тетмайєра, М. Твена, Д. Дідро, був автором обкладинок до творів І. Нечуя-Левицького, І. Франка, В. Короленка, Ю. Смолича, М. Йогансона, О. Досвітнього, Бомарше та ін. Незакон. репресований, розстріляний. Реабіліт. посмертно. 1994 в Жорноклівах відкрито пам'ятник П., а в Драбів. краєзн. музеї експозицію.

Літ.: Городинець І. Данина пам'яті //Київ. – 1990. – №10; Горбань У. Мій брат – наш художник //Вітчизна. – 1990. – №3.

Падуро Тимко (Томаш) (21.12.1801, міст., теп. смт. Іллінці Липовецького р-ну Вінниц. обл. –20.09.1871, м. Козятин, похов. у с. Махнівка Козятин. р-ну Вінниц. обл.) – укр. і польськ. поет, представ. польського романтич. українофільства та шляхетського козакофільства 1-ї пол. ХІХст. Освіту здобув у Кременецькому ліцеї (1825), підтримув. зв'язки з декабристами. У 2-й пол. 1820-х обійшов Правобереж. Україну, за тодіш. традицією на запрош. магнатів П. подовгу гостював у їхніх маєтках, зокр. певний час мешкав у Потоцьких в Умані, у Сангушків у Ружині й Тетієві (теп. Київ. обл.). Укр. твори П. писав латинкою. Автор числен. козацьких дум і пісень, напис. у стилі народних (вірші П. «Лірник» і «Козак» поклав на музику пов'яз. із Черкащиною М. Лисенко). Разом із поміщ. В. Ржевуським П. створив у Саврані своєрідну «школу лірників», вихованці якої пошир. по Україні поклад. на ноти його козакофільський репертуар. П. – автор популярної донині патріотич. пісні «Гей, соколи», яка викон. польською та укр. мовами. П. критично ставився до Т. Шевченка та його творів, своєю чергою Т. Шевченко вельми невисоко ставив твори П. Немало літературозн. та істориків визнають П. одним із найвідом. і найактивн. представн. т.зв. «української школи» в польськ. л-рі, який багато зробив для свободи

польськ. та укр. народів. П. був хрещеним батьком поета С. Гоцинського, тісно пов'яз. з Уманню, Черкащиною.

Літ.: Енциклопедія історії України. – Т.8. – К., 2011; Шевченківська енциклопедія. – Т.5. – К., 2015; Єрмолаєв О. Тетіївська тональність славної пісні //Укр. літ. газета. – 2017. – 17 лютого.

Паламарчук Галина Олександрівна (22.09.1948, с.Онопріївка, Тальнівського р-ну) – поетеса, прозаїк. Походить із селянської родини. Небога письменника-перекладача С. Ковганюка. Середню освіту здобула в рідному селі (1966). Закін. 1972 філфак Київського ун-ту, працювала коректором у вид-ві «Молодь» і в журн. «Ранок». Віршувати почала з молодих літ, друкув. у район. та обласній періодиці, була членом Тальнів. район. літстудії «Зажинок», 1966 стала переможницею обл. конкурсу «Сонячні кларнети» з віршем «Журавка», який пізніше був поклад. на музику О. Білашем і став популярн. піснею. П. – авторка зб. поезій «Суничний липень» (1975), «Солодкі радощі земні» (1979), «Щепа» (1983), «Сонячне сплетіння» (1987), «Магнітні бурі» (1991): «Напружена зосередженість на власному духовному світі складає основу нової збірки Галини Паламарчук «Магнітні бурі», яка заслуговує на увагу і тому, що співзвучна морально-етичним шуканням сучасника, всезагальному сум'яттю людських душ... Чуттєве сприймання конкретної реальності виливається в численні запахові враження. Чад матіоли і запах галузки полину, молочного сонця з-за горба та снігу... – все це символічні цінності поетичного світу Галини Паламарчук, такі співзвучні національному романтичному світовідчуттю» (Л. Ставицька). У форматі самвидаву П. опублікувала збірки «Останній цвіркун літа» (2000) і «Маски» (2002), в яких зокрема реалізов. «майже трагічна спроба жінки «вирватися із проклятих жорен» обставин, заявити про незатребуваність таланту в державі. Частково ці ж ідеї звучать у полемічних рефлексіях П., її полеміки з М. Коцюбинською (ЛУ, 22.08.2002). П.: «Пишу просто, як Бог на душу

кладає. Категорично не приймаю манірності, лукавства, кокетування. Мислю, страждаю, люблю і жалію. Переконана, що людям поезія необхідна.» У 2000-х П. стала писати прозу, 2003 з'явилася книжка «Аорта Софіївська» (з повістей «Гіркуватий запах вічності», «Життя прекрасне», опов., новели, есеї) з поетичним філософським струменем, рисами фентезійності, гостротою сюжету. «Дивна, навіть якоюсь мірою загадкова особливість. Паламарчук міняє сюжети, жанри (...), але потужним відразу ж вчувається яскрава стилістика, просто рідкісна як для прози метафорика, й поетична оркестрація, і та елегантність у вислові думки, яку хочеться цитувати й цитувати» (М. Слабошпицький). Член НСПУ.

Тв.: Паламарчук Г. Сунічний липень. – К., 1975; Магнітні бурі. – К., 1991; Аорта Софіївська. – К., 2003.

Літ.: Ставицька Л. У вирі магнітних бур // Літ. Україна. – 1992, 4 червня; Тарасюк Г. Спроба втечі із проклятих жорен // Літ. Україна. – 2000. – 22 червня; Слабошпицький М. Слово, інфіковане болем // Літ. Україна. – 2004. – 22 липня.

Паламарчук Дмитро Хомович (Хомич) (16.08.1914, с. Івангород, теп. Христинівського р-ну – 15.11.1998, м. Ірпінь Київ. обл.) – укр. перекладач, поет. Походив із селян. родини. 1931 закін. Краснопільську 7-річку, прац. у колгоспі, навч. в Одеськ. худож. технікумі, 1939 закін. літ. ф-т Одеського педін-ту. 1937 батька П. було розстріляно в Умані як «ворога народу». Зі школи й ін-ту перші літ. спроби. П. – учасник Другої світ. війни, воював, потрапив в оточення й полон, утік. Згодом став бійцем УПА, був у румун. і нім. полоні, з яких щастило врятуватися, 1944 заарешт. радян. фронтовою частиною. Засудж. до 10 років таборів (Інта), звільн. 1954 без права поверн. в Україну. Саме в таборі П. познайом. із Г. Кочуром та ін. відомими літераторами, в т.ч. з А. Хименком із Черкащини, почав учити іноз. мови і зверн. до худож. перекладів. із англ., франц., чеської, словацької, польської мов. 1949 в таборі уклав рукопис. збірку «Камінь»

під псевд. «Дм. Івангородський». Після поверн. в Україну мешкав у Богуславі, згодом – в Ірпені. П. – першим в укр. літ переклав усі сонети В. Шекспіра (1966), переклав його п'єси «Король Генріх IV» (част. I і II), і «Король Джон», був титульним ред. 2-го тому Шекспірівського 6-томника укр. мовою, відрецензув. для цього вид. 16 п'єс. Уклав і видав збірку власн. перекладів поезій Дж. Г. Байрона, переклав лірику Р. Тагора, з рос. – вірші О. Блока, В. Брюсова, С. Єсенина, М. Луконіна; з білор. – М. Богдановича, Я. Купали, Я. Коласа, М. Танка, В. Дубовки, Г. Буравкіна, О. Русецького; з польськ. – А. Міцкевича, Ю. Тувіма; з чеської – Ф. Шрамека, Я. Врхліцького; зі словац. – Я. Ботто; із сербо-лужицької – Я. Барт-Цішинського; з нім. – Й. Бехера; з франц. – П. Ронсара, Л. де Ліля, Ш. Бодлера, Ж. Ередіа; з італ. – Дж. Леопарді, Дж. Кардуччі, Ф. Петрарки. У царині прози П. переклав романи «Двадцять тисяч лье під водою» Ж. Верна, «Війна світів», «Острів доктора Моро» Г. Уеллса, «Виховання почуттів» і «Саламбо» Г. Флобера, «Пармський монастир», «Червоне і чорне» Стендаля, «Дорога в нікуди», «Гадючник» Ф. Моріака, тетралогію «Сучасна історія» та «Боги на продаж» А. Франса, «Втрачені ілюзії», «Силует жінки», «Пишнота і злидні куртизанок» О. де Бальзака. П. брав участь у роботі над виданнями «Антологія чеської та словацької поезії» (1964), «Антологія білоруської поезії» (1971). «Треба було жити бодай для того, щоб дати українському народові втілені в його мову сонети Шекспіра. Щоб хоч на ті 154 сонети додалося духовного здоров'я Україні, знекровленій тридцять третім, тридцять сьомим та Другою світовою. Навіть якби Дмитро Паламарчук не переклав більше ані рядка, шана йому сьогодні була б аніскільки не менша. Та йому пощастило неймовірно розширити цю уявну програму-мінімум...» (О. Мокровольський). П. – автор низки талановитих оригін. поезій, більшість із яких увійшла до збірки віршів і перекладів «Подзвіння» (1995). У класично версифікованих поезіях П. немала доля автобіографізму, роздумів над пережитим (цикли «Голос із того світу», «Голос із цього світу»), в

т.ч. вірші «Мій Івангород», «Брату Михайлові», «До Шевченка» та ін. П. – лауреат премії ім. Максима Рильського за кращий художній переклад (1990). Член НСПУ.

Тв.: Паламарчук Д. Подзвіння. – К., 1995; Шекспір. Сонети. – Переклав Д. Паламарчук. – К., 1966.

Літ.: Кирилюк В. Сад Дмитра Паламарчука // Літ. Україна. – 1990. – 15 березня; Череватенко Л. «Ні, не загинеш ти безслідно в німім безславії своїм» // Дніпро. – 1991. – №7; Гнатюк І. Мій ірпінський друг // Літ. Україна. – 1997. – 3 квітня; Чорний В. Шекспір із нашого села // Літ. Україна. – 2014. – 5 червня.

Палій Ліда (Лідія Андріївна) (11.04.1926, м. Стрий Львів. обл. –) – укр. поетеса, прозаїк, фотохудожниця, художниця, мистецтвознавець. Походить із інтелігент. родини, батько – військовий і громад. діяч. Дитячі роки П. минули у Львові. 1944 разом із батьками емігрувала до Канади. Закін. мистецьк школу та ф-т культурної антропології Торонтського ун-ту. Дебютувала як художниця (плакати, листівки, екслібриси), фотохудожниця (мала ряд престиж. персональних виставок). У худож. л-рі П. виступає як поетеса (збірки «Дивовижні птиці», «Сон-Країна», публік. у періодиці) та прозаїк (книги «подорожніх ноток» «Мандрівка в часі й просторі», «Світло на воді» та ін.), писала літ.-критич. статті. Поезія П. – вільних форм, для неї «характерний мотив напівреальності навколишнього світу, напівприсутності в ньому людей і речей, невиразність стосунків, для яких характерна не подієва реалізованість, а пунктирна потенційність – це те, що знову й знову ненав'язливо зринає в поезії Ліди Палій» (М. Слабошпицький). У світ поезії П. прийшла зі світу прози, яка творилася внаслідок подорожей авторки світом і дає більше «інформації» про авторку, ніж її «герметична» поезія. П. тривалий час очолювала Об'єднання укр. письменників «Слово». У кін. 1990-х П. відвідала Черкащину, побувала в Каневі (Тарасова гора), в Черкасах, де виступала перед студентами ун-ту,

в Шполі та Умані (парк «Софіївка»). П. – лауреат літ. премії ім. П. Тичини. Член НСПУ. Одним із дослідників творч. П. є уродж. Шполянщини Михайло Слабошпицький.

Тв.: Палій Л. Дивовижні птиці / Л. Палій. – Торонто : Слово, 1989.; «Сон-Країна» / Л. Палій. – Торонто : Слово, 1994 ; Світло на воді / Л. Палій. – Торонто : Слово, 1985.

Літ.: Слабошпицький М. Не загублена українська людина. – К., 2004. – С.180-192; [Кор.] Радість відкриття //Черкас. край. – 1998. – 9 жовтня.

Палій (справж. – Гурко) **Семен Пилипович** (бл. 1640, м. Борзна, теп. Чернігів. обл. – після 24.01. 1710. Межигір. монастир під Києвом) – держ. і військ. діяч, полковник Фастівського (1648 – 1702) і Білоцерківського (1702-04; 1709-10) полків Укр. козацьк. держави. Нар. в міщан. родині, був козаком Ніжин. полку, імов., вчився в Києво-Моги́л. колегії. Певний час служив у війську гетьмана П. Дорошенка, уродж. Чигирина. З кінця. 1670-х – на Січі, де отримав прізвисько Палій (за легендою, на Січі П. спалив отаманський курінь, за що мав бути страчений, але врятов. кошовим І. Сірком). На чолі козацьких загонів П. брав участь у багатьох військ. походах, у т.ч. в Європі. Тривалий час П. був фактичним господарем (із 1685) Правобережжя, активно посприяв тому, аби територія теперіш. Черкащини після вимуш. спустошення і знелюднення знову заселилася людьми. Разом із польськ. військами правобереж. козаки воювали проти турків, П. обороняв від татар. нападів ряд містечок, у т.ч. Умань (1689) і Смілу (1693). П. вів складну дипломатич. політику в умовах Руїни, був ув'язн. Польщею (1689 – 91), а пізніше Москвою (1704-1708, заслан. в Тобольськ). 1708 звільнений, брав участь у Полтав. битві в складі військ. гетьмана І. Скоропадського, знову очолив Білоцерків. полк. Видавав універсали в оборону монастирів, був популярним серед широких народ. верств. Про П. складено нар. пісні, легенди, перекази, напис. ряд художн. творів, у т.ч. уродж. Черкащи-

ни. Т. Шевченко напис. поему «Чернець» (1847), згадав П. у віршах «Іржавець» і «Швачка»: «Полковника фастовського/Славного Семена». І. Нечуй-Левицький у пов. «Семен Палій» наводить декілька легенд про те, як Семен Гурко отримав прізвисько Палій, ідеалізує козацького ватажка. Згадка про П. є в драмі Ф. Гаврильченка «Іван Іскра і Василь Кочубей».

Літ: Енциклопедія історії України. – т. 8. – К., 2011; Килимник Ю. Палій//Прес-Центр. – 2010. – 8 грудня; Танський Г. Семен Палій : історія і легендаріум//Літ. Україна. – 2016. – 16 червня.

Паліндроген – формальне «відгалуження» паліндрома. П. побудований на основі тільки якогось одного голосного звука. Така віршова ф-ма є творчою знахідкою поета з Драбівщини Олексія Софієнка (цикл П. у збірці «Співуча кров»). В укр. л-рі П. друкуються О. Софієнком уперше.

Тв.: Софієнко О. Співуча кров. – Ч-си, 2013.

Паліндром, або Перевертень – віртуозна віршова ф-ма, в якій певне слово або віршовий рядок можна читати зліва направо і навпаки при збереженні змісту. П. відомі у світ. л-рі здавна, особливо пошир. в Китаї. Цю форму культивували римські поети П. Оптаціан, Д. Магн Авсоній та ін. В Україні до П., що визначав інтелектуальні можливості версифікац. практики та естетич. смак автора, зверталися поети доби Бароко (І. Величковський та ін.). Сучас. поети нечасто використов. П., але є активні популяризатори цієї ф-ми (М. Мірошниченко, А. Мойсієнко та ін.). Майстром ф-ми П. був уродж. Драбівщини й мешканець Канева Олексій Софієнко (зб. «Terra inkognita», «Співуча кров» – у ній розділи «Підпалена тиша», «Ярозоря»), який вдавався і до формально-змістових ускладнень П., творячи, скажімо, паліндромну свічу («Мирорим»), паліндромне дерево («ОКО»), паліндромний пантун («Жура руж»), паліндромон («ПУП»), нестулиустий палін-

дром («Осяй, ясо...»), паліндромну тавтограму («Видиво видив»), тощо, писав цикли П. («Вир око покорив»).

Тв.: Софієнко О. Співуча кров. – Ч-си, 2013.

Літ.: Літературознавча енциклопедія. – Т.2. – Авт.-укл. Ю. Ковалів. – К., 2007.

Паліндром нестулиустий – вірш, який є одночасно паліндромом і нестулиустом (див.: Паліндром, Нестулиуст) і є творчою знахідкою поета з Драбівщини Олексія Софієнка. У такому творі не вжив. губні приголосні.

Тв.: Софієнко О. Співуча кров. – Ч-си, 2013.

Паліндромний анациклет – це паліндром (див. Паліндром) і анациклет одночасно. П.а. є творчою знахідкою поета з Драбівщини Олексія Софієнка (три П.а. «Сопе епос» у зб. «Співуча кров»).

Тв.: Софієнко О. Співуча кров. – Ч-си, 2013.

Паліндромон – рідкісний жанр поезії, де весь текст прочитується політерно як звичайним чином, так і зворотним. У світ. л-рі до такої ф-ми зверталися І. Тауфер, Ф. Ілек (Чехія), Ш. Моравчик (Словаччина), Ю. Тувім (Польща), М. Мірошниченко (Україна). Ф-му П. творив і поет із Драбівщини Олексій Софієнко («ПУП» та ін.).

Тв.: Софієнко О. Співуча кров. – Ч-си, 2013.

Пальміра – село Золотоніського р-ну, розташов. за 18 км від райцентру. У 2-й пол. XVII ст. амбітний власник хутора Гайворонського (або Гайворонщина) – Єлисей Гайворонський найменував свій хутір «на Згарі» – Пальмирою. Здавна в місцевих переказах згадуються його слова «Є Пальміра північна – Санкт-Петербург, є Пальміра південна – Одеса, а я збуду-

вав свою Пальміру, посередині між ними». З часом П. навіть мала статус містечка. У селі народилися літературознавець Інна Кошова та поет-гуморист Володимир Денисенко.

Пальчійк – село Катеринопільсько р-ну, розташов. на лівому березі річки Гнилий Тікич. Уперше згадується в другій пол. XVIII ст., хоч існують і інші версії. За одною з легенд, колись цариця Катерина II проїжджала їхнім селом. У колесі її карети зламався **пальчик**, коли виїжджала на гору, котра й донині зветься Панською. З того часу, мовляв, і поселення отримало нинішню назву. За В. Гончаренком, назва села походить від прізвища першопоселенця – Пальчика. Історичні факти засвідч. участь мешканців села в захисті України від поневолювачів. Із селом П. пов'язана доля священичої родини Охріменків-Єфремових. Тут народилися академік Сергій Єфремов, професор-літературознавець Петро Єфремов, поет і фольклорист Микола Коваленко. У П. створено музейну кімнату братів Єфремових, стелу на в'їзді в село та пам'ятний знак на честь С. Єфремова в центрі села. Із П. пов'яз. імена поета Якова Іваншевича, професора-літературознавця Михайла Наєнка, багатьох інших письм. і дослідників л-ри, які щоп'ять років беруть участь у традиц. Єфремовських читаннях, що відбув. у Черкасах і на Катеринопільщині.

Літ.: Задвернюк В. Жити, щоб творити // Катеринопільський вісник. – 2000. – 1 листоп. Комар Т. Село моє, для мене ти єдине: Пальчик // Катериноп. вісник. – 2000. – 15 червня; Гончаренко В. Черкащина в легендах та переказах. – Ч-си, 2006.

Памфлет – невеликий за обсягом сатирич. публіцистич. твір на злободенну тему, що в різній звинувачувальній ф-мі викриває певні явища громад. чи політ. життя. Тенденційність П. має на меті вплинути на громадську думку. П. може виконувати й агітаційну функцію. П. притаманні виразна афористичність, викор. елементів ораторського мист-ва,

експресивність висловлювань, іронія, згущена до сарказму сатира, прийоми худож. типізації. Позиція автора в П. чітко окреслена. Твори цього жанру, в яких зумисно спотворені факти, окарікатурена дійсність і опоненти, грубо порушені принципи еристики, називаються **пасквілями**. Такими, зокр. є твори Т. Мигалю, Я. Галана та ін., у т.ч. уродж. Умані Ю. Смолича, спрямов. проти т.зв. «українських буржуазних націоналістів», проти християнського віровчення. Ознаки пасквілів є в окремих текстах уродж. Смілянщини Б. Педченка. Жанр П. започатков. у період античності (Демосфен, Сенека, Тацит, Варрон та ін.), остаточно сформував. за доби Реформації. П. в укр. л-рі відомі з часів полеміч. л-ри (І. Вишенський та ін.). Майстрами П. були і є немало уродж. Черкащини, зокр., уродж. Катеринопільщини Сергій Єфремов (кн. «Під обухом. Большевики в Києві», «Лист без адреси» та ін.), уродж. Чорнобаївщини Михайло Драй-Хмара (вірш «Крамола» та ін.), уродж. Драбова Вадим Пепа (численні тексти 1990-2010-х рр.). До ф-ми П. інколи вдаються Василь Захарченко, Володимир Поліщук, Василь Пахаренко та ін. П. може мати ф-му трактату, роману, п'єси тощо.

Літ.: Літературознавча енциклопедія. – Т.2. – Авт.-укл. Ю. Ковалів. – К., 2007.

Одержано редакцією – 5.03.2019 р.
Прийнято до публікації – 13.05.2019 р.